

Ба 40096

А.К.

КАЗКИ.

1904г.

270790
1716 ба 40096 04.11.32

КАЗКИ

в. илв. илв. - казакъ

Выдаѣ А. К.

5 40096

ПЕЦЕРБУРГЪ.

1904 року.

~~Б1718р~~ Ба 40096

КАЗКИ.

Выдаў А. К.

Ба 40096

ПЕЦЕРБУРГЪ.

—
1904 року.

КАЗАН

Дозволено ценз. Спб. 14 Априля 1904 г.

25.04.2009

КЛИМКО.

Быў у пана ў дварэ адзін мужык; яго называлі Климко. Часта вельмі ён краў і часта яго били, а пасле пань прыказаў выгнаць яго зь двара.

Пашоў Климко, наняўся ў жыдоў гурки пилнаваць. Ён ў шабась жыдоўски набераў хлонцаў, поварочаў ім ўсе гурки, продаваў по траяку капу. Па шабасу аглядзеліся жыды, што гурки ўсе палсаваны, нашлі лны збираць свою кампаню, кабъ Климка выбиць. Климко тымъ часамъ пашоў ў мястэчка и купиў новы гаршокъ. Прышоў надъ будку, разлажыў агонь, налиў ў гаршокъ вады и заварыў ваду. Климко ўзяў, загарнуў няскомъ агонь, а гаршокъ ў горачымъ пяску и варыцца, а самъ полажыўся и храпе. Прыходзяць жыды съ кампаняю биць Климка, — глядзяць: Климко храпе, гаршокъ стаиць на пяску безъ агню и варыцца. Давай будзиць Климка: „Климко! Климко!“ — „Га!“ адазваўся Климко — и изноў храпе. Жыды изноў кличуць: „Климко! Климко!“ — „Га?“ изноў одзваецца Климко.

„Цуешъ Климко⁴, кажучъ жыды, „цэму гэто твой гаршокъ безъ огню варыцца?“

— Штожъ вы не видице, што гэта такі гаршокъ: ёнъ ўсе мне безъ агню варыць.

„Цуешъ, Клишко, прадай намъ гэты горщокъ, сто хочэшъ дамо, тольки продай“.

— Дайце трыццаць рублёў, то прадамъ.

„Цуешъ, Клишко, будзе съ цябе дватцаць, ты жъ намъ стольки шкоды нарабиў“.

„— Ну, то чортъ васъ бяры! Давайце грошы и бярэце“. Узяли жиды горщокъ и вельми рады, што Клишка ашукали.—Пашли яны да хэты, налили вады ў горщокъ, паставили ў понели на прынечку, а горщокъ не кишиць дзень, не кишиць и други. Жыды яще горшъ залавали на Клишка,—хочуць яго забиць.

Клишко тымъ часамъ купиў за рублёў тры каня, и пачаў кормиць яго сеномъ и аўсомъ, а якъ падъеў конь добра, то Клишко подставиў надъ хвостъ каню цэбаръ, а якъ конь ў цэбаръ апаражниўся, то Клишко насынаў ў гной грошай, размешаў. А тымъ часамъ жыды набиралися Клишко биць; видзяць: Клишко ў цэбры ў гною конскомъ выбирае грошы.

„Што ты робісь, Клишко?“

— Штожъ вы ня видзице, што я раблю? Грошы зъ гнаю выбираю!

„Сто твой конь грошми гноиць“

— Штожъ вы, надлы, аслепли, ня видзице, што грошы?

Ну цуесь, Клишко, прадай ты намъ гэтаго каня.

— А штожъ вы мне за яго даёце?

Сто хочесь дамо.

— Сто рублёў дайце, то прадамъ.

Эй, на сто такъ дорага?

— Што? Дорага? Пашли вонъ, надлы!

Ну, ну Клишко! цуесь, отпусцися, Клишко! Будзе съ цябе трыццаць рублёў.

— Не меньшъ, якъ пяцьдзесять.

И на барысь ницога?

— Ани гроша!

Ну, та на, бяры! нехай будзе намъ спасце!

Дали Климку пяцьдзесятъ рублёў, а каня навяли ў стадолу и давай кармиць яго ўсімъ, чымъ ни попало и кажды жыдъ сваи далони подстаўляў, а съ надъ хваста грошы ня падаюць. Жыды видзюць, што Климко ихъ изноў ашукаў, пашли скаржыцци да пана на яго. Панъ якъ выслухаў ихъ скаргу, сказаў прывясьци да сябе Климка; запытаў у яго: якъ умее красьць и абманваць? Прыказаў Климку: „кали ты таки здатны, то глядзи, кабъ ты украў у мяне начную кашулю“.— „Добра, пане“, кажэ Климко. Енъ напрасиўся ў лёкая паказаць яму той пакой, гдзе панъ спіць. Енъ закраўся туды и схавався надъ ложкаць. Якъ пріясли пану кашулю, Климко съ надъ лошка за кашулю и памаленку за тымъ, што прынёсь—и выбегъ; потымъ пашоў да карчмы, ўзяў за кашулю кварту гарэлки и пье.

Прышоў панъ снаць, глядзиць—нема кашули. Сказаў знайсьци Климко. Прывяли яго да пана. Панъ пытае яго: „ты Климко, украў маю кашулю?“

— Я!

„Гдзешъ ты яе падзеў?“

— Узяў за яе кварту гарэлки. Падмацаваўся, што мучыўся надъ панскимъ лошкамъ.

Глядзижъ ты Климко, кали ты таки здатны, кабъ ты маю паню украў.

— Добра, пане.

Климко знаў, кали пани едззиць на шпацыръ; пашоў, купиў новыя боты и прыпилнаваў, якъ пани выехала зъ хурманомъ; адышоўся адъ палацу, сеў пры дарозе, кудую пани будзе ехаць. Якъ увидзеў, што пани едзе, кинуў адзинъ боть пры дарозе, а самъ набёгъ

далей съ поўверсты и кинуў други боть, и самъ сеў и чакае. Едзе хурманъ съ паняю, угледзеў: ляжыць на дарози повы боть. Хурманъ просицца у пани, кабъ назволила надпяць боть; але пани не позволила. Паехалі далей—видзяць: ляжыць други боть адной нары. Тогда пани позволила набегчы и на той боть. А Климко зъ за куста выбегъ, сеў на кони, дай драла съ паняю; завёзъ паню ў самую пронасьць, гдзе живуць чэрци, назваў чарцей и прадаў имъ паню, а самъ паню да хаты. •

Пань дачуўся, што пани ужэ няма, згадаў и на-слаў на Климко. Ледви знайшли Климко: пьняны снаў. Будзяць яго: „Климко! а Климко! идзи да пана“.

— „Га?“

„Чуешъ, Климко, идзи да пана!“

— „Га?“ и ящэ ёпиць.

„Идзи да пана!“

— „Идзице вы да чорта! ёнъ мне грошай даў, и я цяперъ такі самъ панъ, маю за што вышницъ и закусьць“.

„Алежъ идзи да пана“.

— „Дайце мне поёле працы выснацца,— я быў ў далёкой дарози, ў пекли, видзеў самога старшаго чорта, дайце мне выснацца“.

Самъ панъ не дачакаўшы Климка, врыбёгъ да яго и нытаецъ: „Климко! ты паню украў?“

Климко схапіўся и стаў перадъ панамъ в говорыць:

— Я, пане.

Гдзе жъ ты дзеў яе?

— Прадаў, пане, чорту.

Якъ гэта чорту?

— Але, чорту ў пекла.

И гдзежъ яна цяперъ?

— У чорта, пане, ў пекле.

А мойжэніг ты Климко, мойжэніг ты добры! Ци вяможэніг ты адабраць у яго паню назадъ?

— Поглядзімо, пане, можэ якъ адбярэмъ, ало вельмі трудна.

А змплуйся, Климочка, што захочашъ дамъ, толькі адбярэ.

— Добра, пане, постараемся, толькі дайце мне шане, вязку калочкоў і вялікі клубокъ шцеі, альбо, якэй-шбудзь пражы“.

Панъ прыказаў і заразь дали Климку ўсяго! Климко узяў вязку калочкоў і вялікі клубокъ шцеі і паню туды, гдзе чарціямъ продаў паню. Стаў ёнъ надъ тымъ месцамъ біць ў кружочакъ калочки і абводзіць шткамі на вакола калочкаў. Абводзіць ды абводзіць. Ажъ выбегае одтуль чорцікъ.

„Што, Климко, гэта робішъ?“

— Цэркву! ци ты ня видишъ?

„Чуешъ, Климко, пакінь ты тутъ рабіць цэркву! мы цябе просімъ.

„А вамъ што за дзела? мне мусі трэба тутъ строіць цэркву“. І ўсё абводзіць шткамі на вакола калочкаў. Чорцікъ пзноў просіць яго: „Чуешъ, Климко што хочэшъ дамо, толькі тутъ цэркви не рабі“.

— Нехай такъ, коли оддасьцё мне пазадъ мою паню.

„То начакай, не рабі; я пойду скажу нашаму старшаму“. І набёгъ черцікъ до старшаго. Ажъ выходзіць адтуль і нясе съ собою жалезны колъ і кажа:

„Ну, Климко хто зъ насъ вышэй падкіне гэту палку, то того будзе пані“.

— „Ну, кидай ты“, сказаў Климко на чорта. Якъ кинуў той, чуць стала видна жалеза. Падаў чортъ Климку: „Ну, кидай ты!“ Климко снёра на

коль лёдѣ, — дзержыць яго и ўсё глядзиць на слонцэ, на неба, и ўсё глядзиць. Пытае яго чортъ: „што ты тамъ глядзишь?“

— „Я гляджу—унь тамъ дзвери, показывае на слонцэ; тамъ кузня, тамъ мой братъ кавалёмъ жыве; я яму хочу закинуць гэта жалеза, то яму будзе многа чаго нарабиць зь яго.“

„А не кидай туды! Гэта наша палка, што мы пад-
пираемъ пекла, кабъ нихто бязъ насъ туды не вай-
шоў“. И одабраў у Климки палку, пашоў до Люцы-
пора на скаргу. Ажъ выходзиць за другимъ разамъ
и говориць чортъ Климку:

„Ну напрабуемъ: хто зь насъ выцисне зь каменя
большій вады, то таго будзе пани“.

— „Ну цисни!“ кажа Климко.

Чортъ стаў циснуць камень—лёдѣ наказалася вада.
А Климко оглянуўся—видзиць: казлякъ—грыбъ си-
дзиць—ухоннў ёнъ гэты грыбъ и якъ нацисне, такъ и
палилася вода; ўзяў и пляснуў ў вочы чорту. Той
изноў пабегъ до сваяго старшаго дьябла. Давай яны
ўсімъ пекламъ радзиць, што съ Климкомъ зрабиць?
Паслали изноў къ яму чорта: „Идзи и скажы: хто
зь васъ барджэй коня обнясе навакола таго лесу?“ —
Прыбегае чортъ къ Климу и кажа: „хто зь насъ
обнясе унъ таго каня на вакола гэтаго лесу, таго
будзе ужэ пани“.

— „Ахъ ты падла! што мне нясьци гэтаго каня?
Няси ты ўняродъ“. Чортъ ўзяў каня на плечы и на-
нёсь на вакала лесу. Лёдѣ обнёсь, ў весь задыхаўся.
А тагды Климъ якъ сеў верхомъ на каня, я преси-
циў яго, конь, якъ видзишь, абнёсь Климко. „А кабъ
вы напранадали! Я буду съ вами доўга тармасаватца?
буду рабиць цэркву“.

„Ай! пачакай, ня строй, ня строй! я заразъ прыйду и аддамъ паню тваю“. Пашоў чартокъ, сказаў старшаму чорту, якъ Климко хутка обнёсь каня на вакола лесу. Чортъ удзивиўся и падумаў, што тутъ цяперъ рабиць? Пани шкода аддаваць. Паслаў яцэ разъ таго чортка: „Няхай Климко съ табою бяжиць на вышярадкі: каторы зъ васъ катораго перагоніць“. Пакуль чортъ угаварываўся, Климко, йдучы, напаяў на двухъ маленькіхъ зайчыкоў и пабраў ихъ ў торбачку и трымаў. Прыбегае чартокъ и гаворыць: „Климко! яцэ адну работу зраби, то тагды аддамо паню: бежымъ мы съ табою на вышярадкі: хто зъ насъ раней обяжыць на вакола лесу“.

— Ахъ ты падла! дурны! Табе збегчыся за мною? Ось поглядзімо: збегнісь ты зъ маймъ маленькімъ сынкамъ“, и вынуў Климко зайчыка и пусьціў. Чортъ пабегъ, а зайчыкъ сабе.

Прыбегае чортъ да Климка, а Климко трымае ужэ зайца за вушы и показывае чорту. „А што? пакуль ты прыбегъ, ёнъ даўно ужэ у мяне на рукахъ“. Пашоў чортъ и заплакаў. Чутно было, якъ ўсё пекла плакала. Выводзяць паню зъ пекла и даюць на руки Климку. Глядзіць ёнъ и чиста злякаўся: не можа пазнаць свае пани; яна лезе яму руки паловаць, а ёнъ баіцца яе. Завозіць Климко паню до нана, и наня можа яе пазнаць: ўся чорна—нивачей, ни твары ни видаць, и адзеньне перамянілася на ёй и гаворыць не такъ. Паня заплаціў Климку—папросіў жыдоў, кабъ яны Климка злавилі и утапилі. Жыды пазбіраліся Климка распытваць, якъ ёнъ ваеваў съ чэрцямі ў пеклі. Климко імъ стаў разказываць. Жыды накінулі на яго своимъ талесамъ и тогды ухавілі яго зразу и ўпихнулі яго ў мешокъ и цыцамі за-

взяли, кабы Климко зъ яго не уцѣкъ Зацягнули жыды Климка ў мяшко надъ праломку и пакинули яго тамъ, а самы нашли яцэ да кагалу на раду: — што рабшнъ скажа? чы можна жыдамъ хрыцонаго тапиць, кабы рукъ не атрэфиць? А Климко тутъ лажучы, давай крычаць: „не умею ни чытаць, ни писаць; за караля абираюць. Гвалтъ! ратуйця!“ Доўга Климко такъ крычаў. Едзе якись вялики панъ на чацвярыку, слухае, што ў мешку крычыць чаловекъ: не умею ни чытаць, ни писаць, за караля абираюць! я гэтаго не хочу!—гвалтъ! людзи ратуйця!“ остана-виўся панъ и пытае у Климки: кали хочашъ, чалавеча, я цябе адмяню.

— „Ай добра, пане!“

„Я ўмемъ чытаць и писаць и могу быць брүлемъ“. Развязаў панъ мяшокъ,—вылезъ Климко. Панъ аддаў яму сваё одзенне и кони съ хурманомъ, самъ ўлезъ ў мяшокъ и папросиў Климка яго завязаць.

Климко паехаў да маёнтку таго пана и съ панею яго пазнаўся, а панъ троха палежаў, пакуль жыды прышли и пытаюць:

„А сто? хоцесь быць за караля?“

— „Хочу!“

„Ось мы цябе зробимъ каралемъ“,—пацягнули мяшокъ и ўпхнули ў палонку, только бульбатки забалматили -- и ўсё... Жыды тамъ настаяли и ў ладжы запляскали: „тутъ узе табе, Климко, зиць, да насъ большъ не хадзиць“.

Празъ поугадины жыды стали збирацца да пана, кабы падзяковаць, што панъ пазволиў злодзея са свету звесьци и хацели ў той дзень свята залажыць... Глядзь хтосьць едзе да пана на чацвярыку. Выбягае самъ панъ зъ панею прынимаць госьця; хочуць распытацца, якъ

гэты госьць завецца и скуль ёнъ? Ажъ ёнъ самъ уняродъ сказаў, што ёнъ Климко, съ таго свету прыехаў, зваць ихъ туды.

Давай зидки яму руки цаловаць, кабъ ёнъ разказау имъ, якъ тамъ на тымъ свеци. Климко давай разказываць: „Якъ вы мяне укинули, такъ мяне разь ухапили подь руки, навяли мяне ў такіе пакон, што я у бацька нашаго пана не видзеў такіхъ, а што тамъ золота, алмазаў—и не поличыць и не перамерыць! Я захацеў паехаць, якъ бачыце, чацвёрку каней надвели—и я сюды прыехаў.... Ахъ, што тамъ за богатства!

„Пане Климко, выбачайце, ой на насъ за васъ. Можа вы насъ туды прапусьцили бы“.

— А чаму жъ? Можна.

„Пане Климко, ай кабъ заразь, ой вей!“ И самъ панъ стаў просиць яго, кабъ пана на ўняродъ ўпусьциць ў тоя каралеўства.

Усе назбиралися надъ палонку и паўлазили ў мешки, а Климко цягне и ўnixае ў палонку, а пана сваяго на ўняродъ ўnixнуу, а за имъ жыдоў наўнихаў,—тольки яны тамъ нищали. А самъ Климко остаўся панамъ надъ ўсеми маёнтками и надъ жидоўскими хатами.

Вайна воўка съ сабакаю.

Жыў быў багаты мужык; ў яго быў добрый сабака. Енъ вельми яго любіў да самае ёмерци ў йкѣ яна зусимъ постарѣла, то ёнъ ужо не любіў яго и не даваў яму есьци.

Жонки гэтай хаты пашли жаць жыта и ўзяли съ сабою малая дзицятка и яго калыску, за ими йшоў старый сабака. Жонки прышли на поле, павесили калыску и улажыли туды дзицятка, а сами зачали жаць жыта, а собаку узяли и прагнали, кабъ ёнъ ня зьеў ихъ хлеба. Сабака зъ гора адышоўшысь, лёгъ надъ кустомъ. Приходзиць да яго серы воўкъ и пытае: „чаму ты ляжышь?“ Сабака кажа яму: „адыдзися, пракляты! што ты лезышь да мяне ў вочы? ты наеўся, а я йщѣ ничога ня еў“. Воўкъ кажа яму: „дурань ты! вотъ я цябе навучу! ты глядзи! я пайду и схалю дзеця, а ты бяжы за мною и гаўкай и кусай мяне за лытки. Енъ такъ и зрабиў. Жонки пкѣ почули, што собака гаўкае, такъ озирнулися назадъ и ўбачыли, што воўкъ понёсь дзиця, а сабака адбираецъ. Яны прыбегли и дзиця адабрали. И зъ тае нары стали ужо даваць сабацы есьци и ёнъ стаў праганяць зъ двара и свиньней. А хлопчыкъ гэтый расьце да расьце, ни по гадамъ,—на гадзинамъ и даросъ да асимнадцати гадоў и бацька засватаў яго. У гэтую

самую пару прышоў той воўк падъ гумно, кабъ пажывица. Сабака пачуль воўка и сталъ на яго гаўкаць. Воўкъ познаўшы гэтаго сабаку, подыйшоў йкъ яму и кажа: „яжъ табе даў хлебъ, а ты мяне праганяешъ!“ — „А гэта ты, братъ? пытая собака. — „Я!“ кажа воўкъ. — „Ну, такъ прыдзи ты, братъ, да насъ за дзве нядзели: у насъ будзя вяселеи и я цябе за тоя пачастую“. Воўкъ пачакаўшы дзве нядзели, приходзиць и стаў за гумномъ. Настала вяселье. Сабака пье, гуляе и забыў о своёмъ браце, а послѣ здумаў: „у мяне ёсьць братъ, найду, нагляджу яго!“ и вышоў, глядзиць, — ажъ воўкъ ляжиць за гумномъ. Сабака яму кажа: „што ты ляжышь тутъ? пайдземъ ў хату!“ Воўкъ кажа: „Якъ жа ты увидзешъ мяне ў хату?“ — „Небось“, кажа сабака, „пойдемъ“. Прыходзяць яны да сяней и собака кажа воўку: „Ты пастой гэттака, а я ўпяродъ схаджу ў хату“. Воўкъ станць, а сабака вашоў ў хату, мельнуў хвостомъ палучине; патушыў яе и борздо пабехъ и сказау воўку: „бяжы борздо у хату и лезъ падъ столъ“: Сабака добра накормиў и напоиў воўка и ляжаць сабе ободзве падъ сталомъ. Зачали каравайницы спеваць.

У нашаго гаспадара
Кудравая галава;
Енч кудзерками патрасе
И намъ гарэлки паднясе...

Собака ляжыць сабе цихенька, — нічога, а воўкъ кажа: „Я, братъ, не вытрываю, засьпеваю на сваяму!“ А сабака яму кажа. „Маўчы! бо будзя табе и мне!“ Други разъ каравайницы засьпявали:

У нашаго свата
Пабяляна хата;
Пець яго кахляна,
Чэсьць яго кахана...

Воўкь зноў кажа сабацы: „не вытрываю“... и за-
 чаў сьпеваць пасвоему. Людзи пазнали, што гэта воўкь
 и схавились: хто за качаргу, хто за чапялу и за-
 чали биць воўка и сабаку. Били ихъ, били и выгнали
 абадвухъ вонъ. Воўкь кажа сабацы: „я табе за гэта
 не подарую! ты мяне добра угаściў“. А сабака кажа:
 „чаго ты крычаў! я табе казаў: маўчы!“ Воўкь яму
 кажа: „я на цябе пайдзю вайною и будземъ съ табою
 ваеваць падъ дупляваю хвайною, Выбрай ты сабе
 войска, а я сабе выбяру и заўтра гэттака будземъ
 ваеваць“. Баязно собатцы ваеваць зъ воўкомъ, алежъ
 рабиць нячога — трэба ваеваць. Думаў, думаў цэлу
 ночь собака: якое-бъ тутъ выбраць сабе войска? На-
 заўтра бярэ ёнъ барана, пеўня и гуся и идзе. А воўкь
 узяў кабана, зайца и рыся. Вышла сабакова войска
 за сяло да чэкаюць воўка. А воўкь тымъ часамъ
 хацеў ведаць: якое тамъ войска у сабаки? и кажа
 зайцу: „Пайдзи, браццинька, разведай, што тамъ у яго
 за войска?“ Пабёгъ заяць, здалёку аглядзеў; при-
 бегае къ воўку и расказывае: „Брацце! прападземъ
 мы ўсе ать таго войска: сабака адзинь надта вяли-
 кий и здаревый; другий маскаль некый съ чырвонай
 медзянай шапачкай, зъ вяликимъ памяломъ ззаду, зъ
 острымъ нажомъ ў роцн идзе сабе да кажа сабацы:
 „Куды, куды идзешъ“? Я усихъ адзинь пабью“. Дру-
 гий вяликий, вяликий, касматый зъ ганебнымн впамян
 на галаве идзе ды кажа: „Бэ! я ўсехъ на вилы на-
 нижу!“ Трэци идзе зъ доўгаю жэрдкаю и на канцу
 ле острий крукь, идзе и пытаецца: „Гдзе лны, гдзе
 лны? я ўсехъ ихъ патапчу“. Испужалася воўкова
 войска и давай хавацца: кабанъ зарыўся ў лисця
 да и ляжыць — ня дышэ; рысь ўскочыў на дзерэва и
 ня дыхне, а воўкь бачыць, што схаватца не ўсьнее, —

схациўся, стаў на заднія ланы да собаковаго войска и стаіць. „Яны подумаюць, што я пень, не пазнаюць“, каже сабе, а заяць схавася за яго дай стаіць. Падыйшоў барань надь воўка, захацелось яму пагуляць коля пня, разгнаўся да и стукъ лыбомъ ў воўка, але такъ и моцна, што и мозги выскачипи зъ воўка. Заяць спалохаўшысь, хацеў ўдекаць, але сабака яго заразь — парані! и злавнў. А певень ўзлезъ на кабана и давай лицыця разграбаць и клеваць: якъ клюне, такъ проста кабана за шкуру и дзярэ. Чернеў, чернеў кабань, але бачыць, што балиць, думая, што яго пажомъ рэжэ. схациўся и наўдэки. Бачыць рысь, што беда, — цинкомъ сабе сядзиць на дзераве и пихай яго ніхто не убачэ. А сабакова войска аглядзелася кругамъ, — няма уже нигдзе нікого — и пашли сабе да дому.

Якъ дзяцель спагнау сваю злосць.

Звиў сабе дзяцель гняздо, нанёс лечык и вывеў дзетакъ—трое дзятлинятакъ. Цешыцца дзяцель: „Выгадую, думае, дзетакъ—будзе уцеха, а на старасць падмога“. Али не здарма людзи кажуць: „Хто-бъ дзятла знаў, кабъ ни яго доўгий носъ?“ Ня ўмеў ёнъ радавацца самъ зъ сабою, а раструбиў по ўсяму лесу, што Богъ яму дзетакъ паслаў; каго зъ птушэкъ не спаткае—на радзины просиць. Зыйшлися госьцы, згуляли радзины, участвалися такъ, што ледзве да дамоў давалаклися. Пашла на ўсяму лесу слава, якяя гучныя радзины справиў дзяцель. Прачула объ гэтымъ лисица. „Пастой жэ, поганецъ,—кажэ яна сабе,—мяне не радзины не назваў, я—жъ табе дамся ў знаки.

Дзяцель дзяцей гадуиць, кормиць, поиць, а лисица кола яго гнязда похаджывае, зубы скалпшь, придумывае, якъ бы дзяцей дзятловыхъ са ёвету звежди. Надумалася таки. Падходзиць разъ да таго дрэва, гдзе было дзятлава гняздо и пачынае стукаць хвостомъ на дзераву.

„Што ты, лисица, робишь? пытае у яе дзяцель: на што маихъ дзяцей пужаешъ?

— Во якъ, кажэ лисица: у цабе и дзеци ёсьць...

а я и ня ведала... Ну, выганий-тка ихъ вошь зь гнязда, бо мне гэтае дрэва потрібна на дровы..

„А лисынька, а кумачка!—стаў прасиць дзяцель: дай ты мне дзетокъ ўздаваць, тагды сабе сячы дзерава“.

— Не могу я чакаць, кажэ лисица: хто-жъ табе вивавать, што ты тутъ звиў гняздо! Мала табе было лесу?

„Яно праўда, лесу ня мала, кажэ дзяцель: али хто-жъ цябе знаў, што ты гэтае дрэва маешъ секци?“

— Трэба была зачытацца, лзыкъ маешъ, кажэ лисица: самъ вывавать, няма на каго жалкаваць.

„Што-жъ мне рабиць, кумка? Дай раду!“ прасиць яе бедный дзяцель.

— Ты рады прасишь? Вотъ табе мая рада: не трымай дзяцей пры сабе, бо спесьцяцца, разгультуюцца, а аддай ихъ ляней ў людзи ў навуку, кола людзей вытруцца, работы навучацца, — людзьми будуць. И табе будуць дзякаваць и шанавать надъ старасць...

„Можа и праўда твая, — кажэ дзяцель: алижъ я такихъ людзей ня знаю, кабы каму аддаць дзяцей ў навуку“.

— Аддай ихъ мне, — кажэ лисица: я табе помагу, я оддамъ тваихъ дзяцей ў навуку.

„А дзякуй жэ табе, мая кумачка, што ты вырабляешъ мяне зь бяды. Буду табе векъ дзякаваць...“

— Подзякуишь посли, — кажэ лисица: а цяперъ кидай ихъ мне.

Кинуў дзяцель аднаго дзяцёнка; лисица падхапила яго, забегла за кусть и зьбела. Облизалася и идзець да дзятла. „Аддала, кажэ, вучыцца ковальства: карыстная работа. Кидай другога!“ Скинуў дзяцель и другога. Схапила яго лисица, занесла за кусть и зьбела. Вернулася да дзятла. „Аддала, кажэць, вучыцца за сталара. Самая работа для дзятла: будзе кусокъ хлеба

мець. Давай третцяго: аддамъ яго ў бандыры, — дзятлы да бандарства сираўны“.

Скинуў ёй дзяцель і третцяго дзяценка, дзюкуючы лисицэ, што такъ йна кланоцицца абъ яго дзецяхъ.

Зъела лисица і третцяго дзяцёнка, якъ і двухъ першыхъ. Прышла да дзятла.

„Кідай ящэ, кали ёсь“, кажэ яму.

— Ужо ўси, кажэ ей дзяцель.

„А коли ўси, — дыкъ за задъ мяне ўкусі: я тваихъ дзетакъ паела. Было не зухавацца“.

Якъ начуў гэта дзяцель, якъ заплачыць ёнъ бедны, якъ загалосиць: і дзяцей жалъ, і злосьць яго ўзяла, што лисица такъ яго абёмняла. Кабъ сила — разарваў бы яе, паганую, на часьці, али силы ня даў Богъ дзятлу. А лисица паругаицца — зубы выскірае.

„Што я каму зрабиў кешкаго?“ думае ёнъ сабе: Абяздзеціла мяне лисица, насмеялася нада мною, насмеюся-жъ і я съ каго — кольвячы. Будуць і мяне помниць.

И паляцеў дзяцель шукаць, на комъ бы яму злосьць загнаць. Ляциць дзяцель, бачыць — едзиць мужыкъ, пеншта ў бочцы вizeць. „Вотъ на комъ я злосьць зганю, на мужыку: ёнъ ў воўсёмъ винаватъ. А мужыкъ вёзъ ў бочцы мазъ прадаваць, хацеў соли куніць.

Сеў дзяцель на бочку зъ мазьзю і давай дзяўбци насомъ ў бочку. Глянуў мужыкъ: прадзюбе, думае, бочку, мазъ выліе. Выханиў тапоръ зза' пояса і — дрататахъ! обухамъ, али не на дзятлу, а на бочцы. Разбиў бочку. Ящэ і не апамятаваўся мужыкъ, глядзиць — дзяцель сеў на лабу у каня і дзяўбе. Мужыкъ размахнуўся тапаромъ, хацеў забиць дзятла, а секануў по лобу каня — конь і ня жыў, а дзяцель — фуррь! — и паляцеў. Плачыць мужыкъ: „бочку раз-

биў, мазь вылиў, каня забиў, ўсё празь праклятаго дзятла. Вотъ кабъ яго напасьци, помниў бы ёнъ“!

А дзяцель паляцеў ў мужыкову хату. Мужыкова жонка хлебъ расчыняла, а нагой дзеця калыхала. Глянула баба—видзиць дзяцель клюець дзеця. „Ахъ, кабъ ты выдохъ!“ закрычала йна и тропъ! палоникомъ, али не на дзятлу ды на дзяцёнку. Забила дзяцёнка. Злосьць ўзяла яе на дзятла, кинулася яго лавиць. Злавила таки—и гарщкомъ закрыла. Стала прыдумываць, якую дзятлу ёмерць зрабиць? Ажъ тутъ надходзиць яе мужыкъ, идзецъ и плачэць. „Чаго ты плачышь?“ пытае йна ў яго. Такъ и такъ, разказывае ёнъ ей.

„А я-жъ хоць дзеця забила, али проклятаго дзятла злавила“, кажэ яму баба.

— Пакажы яго, я яго жыўцомъ зьёмъ, кажэ мужыкъ.

Падняў мўжыкъ гарщокъ, ўзяў дзятла ў руки: „Я цябе зьёмъ, гадъ ты!“—и горла разинуў. А дзяцель пурхъ! яму ў ротъ, а зъ роту ў жывотъ пралезъ. Трапечыцца ў жываце. Ня ведае мужыкъ, што яму рабиць: балиць жывотъ—дзяўбе тамъ дзяцель; и на двары хадзиць не дае, за задъ кусае. И нима якъ яго оттуль выдабыць. Али таки надумаўся мужыкъ. „Ходзи-тка ты сюды, бабо!—каже енъ жонцы: бяры касу ў руки и якъ тольки дзяцель покажэць голову—рэжъ яго касой“. Узяла баба касу, глядзиць прытка, пильнуиць дзятла. А ёнъ пакажыць голувау ды и ўзноў барджэй схаванцца, якъ бы зъ ими дражницца. Высунуў ёнъ таки носъ—баба шась! касой. „А-я-й!“ заенчыў мужыкъ: баба яму задъ адрэзала, а дзяцель живюсенькй выляцеў.

Мужыкъ и пань.

Адзинь мужыкъ увидзеў ў пана добрую свинью съ порасятами. Ёнъ пашоў и стаў кланяцца свиньи. Гэта видзела пани зь ганку. Яна паслала лёкая напытаць: чаму ёнъ свиньи кланяецца? А той кажэць: „Гэта мая Рапка жэницца, а ваша Белка маеі Рапцы родная цётка, дыкь я заву на вяселье, а яна ўсё кажэць: не хочу!“ Лякай пашоў и сказаў пани. Тая разрагаталася и сказала пакликаць мужыка. Мужыкъ прышоў. Тагды пани кажэ: „Што ты нашай свиньи кланісясья?“

— „А во што: у мяне ёсь Рапка, а ваша Белка ей родна цётка, дыкь моя Рапка жэницца и просиць вашае Белки на вяселье, — воть я и прышоў прасиць, а яна кажэць: не хочу!“

„Ха, ха, ха!.. ну дакь якь же ты яё павязешь“, кажэць пани, ци павязешь?“

— Не, паведу, кали пойдзе, — я прышоў.

„А парасяты якь будуць?“

— И зь дзетками прасила Рапка, кабь пусьцили.

„Ну такь я скажу, кабь запрагли коня и палажыли Белку, а коли не захочэ ляжаць, то прывязаць, а парасяты ў мяшокь“. Пани прыказала запрагци каня, палажыць на возъ свинью и парасяты и даць

мужыку. „Ци хутка ты назадъ привязешъ?“ — „Хутка, моя паничка“. Мужыкъ сеў и паехаў. Пана ня было у дварэ. Якъ прыехаў панъ, такъ пани яму кажэць: „У насъ быў мужыкъ, ёнъ нашай Белицы кланяўся, прасиў на вясельле. Я яе пусьцила и каня дала ехаць“. А панъ кажэць: „во дурная, а мужыкъ ашукаў; прападзе и конь и свинья съ парасятами.— Скарэй кони давайце!“

Дали тройку зъ званкомъ. Панъ сеў и пытае: „Кудышъ мужыкъ паехоў?“ — „А во сюды“, кажуць людзи и наказали пану дарогу. Панъ туды и паехаў. А мужыкъ пачуў званокъ, звярнуў ў лесъ Тамъ закалоу свинью зъ парасятами, каня привязау, а самъ вышоу на дарогу, наклаў кучу гнаю, накрыў шапкаю и сядзиць. Едзе панъ. „На бокъ!“ крычыць пански кучарь. — „Не, паночэкъ, не! едзьце вы сабе на бокъ,—мне ня можна!“ Панъ сказаў кучару абъехаць мужыка. Минуўшы мужыка, панъ застановиўся и пытае: „Ци не бачыў ты, мужычокъ, тутъ мужыка едучы и везучы свинью зъ парасятами.“

— Видзеў, паночакъ! ёнъ тутъ нядаўно ехаў.

„А ци знаешъ, куды ёнъ поехаў?“.—Знаю.

„Покажи жъ намъ дарогу“.

— Не, паночэкъ, не! Мне изъ месца не можна зысци. Кали хочаця, то я вамъ дарогу скажу: вы будзице тутъ проста, патымъ зворочиця крута, крута ў права, а тамъ крута, крута ў лева и такъ далей.

Панъ и пытае хурмана: „ци патранишъ?“

— Не, паня!

«И я не патраплю».

Тагды панъ пытае у мужыка:

«Ци дагнаў бы ты яго?»

— Чаму не, паня? Я его бы заразь прицягънкъ вамъ.

«Ну, дагани, я тебе заплачу.»

— Не, крый Божэ! мне зь месца не можна зысцы.

«Чамужь табе ня можна зысци? Што ты тутъ робилъ?»

— Гэта, паночэкъ, ехаў мой пань и сустрэўся зь знаёмой панею и тая пани падаравала яму щыгла. Дыкь пань сказаў мне яго дзержаць, покуль ёнъ будзець ехаць назадъ.

«Ну такъ ты едзь зь маймъ хурманомъ, а я буду вартаваць.»

— Не, пания, ня хочу; тагды мне отъ пана жыцця ня будзе, якъ ты упусьцишь щыгла.

«Я не упущу.»

— Не, пания, не паверу.

„Ну дыкь я буду вартаваць зь хурманомъ, а ты едзь адзинь».

— Не, ня хочу!

«На табе сто рублёў, едзь!»

— Не, баюся, пания: вы пусьцице щыгла.

«Да ня пусьцимъ жэ!»

Мужыкь ўзяў сто рублёў и сеў ехаць. А пань пытае: ци хутка ты вернёсься?»

— «Церазь гадзину, паночакъ, я тутъ буду».

Мужыкь паехаў. Па дарозе ёнъ отчайнў званокъ, заехаў ў лесъ, узяў каня зь свиньнёю и парасятами и паехаў.

Пань зь хурманомъ чакали гадзину—мужыка нима, пракакали другую—яго нима. Тогда хурманъ кажэць: «Пани была дурэнь: аддала коня зь свиньнёю и парасятами, а пань ящэ дурней—аддаў тройку каней и сто рублёў. А пань кажэць: «цо ты мувишь, дурню! Я якъ зраблю обяуленьне: чый щыгаль, такъ и знайду злодзеш.

Потымъ начало сонцэ заходциць, а хурманъ кажэць: „Ня хочу ужо сядзець, — я есьци хочу, — хадземъ у дворъ. А панъ кажэць: „Ну такъ ты бяры щыгла, а я буду надымаць шапку». Троха подумаўшы, панъ кажэць: „Не! ты упусьцишь; ты надымай шапку, а я буду браць щыгла». Хурманъ ўзяў за вяршокъ, а панъ абедзве руки подсунуў падъ шапку. Хурманъ якъ подыме шапку, дыкъ панъ разамъ абодзьвema руками якъ хониць — дыкъ проста ў гной. Тутъ якъ закрычыць: «А дурэнь! а галганъ! во щыголь!» А хурманъ кажэць: «Я гаварыу, што пани дурная, а панъ дурней». А панъ крычыць: «На отсець мне рэнцы! Цо мне зрабиць?» — „А што вамъ, паня, зрабиць?» кажэ хурманъ, «абатрэце абъ траву». Панъ такъ и зрабиу и пашли яны ў дворъ. Пришоўшы, панъ и кажэць пани: «Ты дурная: аддала каня и свинью зъ паросятами, а я дурней: аддаў трохъ коней и сто рублѣў, а ящэ рэнцы такъ убэсциў, ваяюць дужа, хоць отсець трэба. Пани разрагаталася. А мужыкъ и ценерь ездзиць на панскихъ каняхъ.

Сучкинъ сынъ.

Зловили рыбаки щуку—рыбу прожыръ; вельми велька была щука. Прыняли яе пану да столу. Стаў кухаръ варыць щуку, варыць—не надзивицца такая йна тлустая. И даў кухаръ пакоштаваць кусочыкъ рыбы сваёй жонцы. Падали щуку да панскаго столу—есць пани ни наесіца. Косьци сучьцы выкинули—и йна наживилася. И забярэменили адъ рыбы прожыра пани, кухарыха и сучка. И радзили яны на сыну: панинъ сынъ харошы, кухарыхинъ пякней яго, а сучкинъ яще пякнейшы. Разамъ дзеци гадаваліся, разомъ ихъ и ў адукацю аддали. Панинъ сынъ вучыўся добра, кухарыхинъ ляпей яго, а сучкинъ яще лешъ.

Выраслі хлопцы, у силу вабраліся. Сильны панинъ сынъ, кухарыхинъ сильней яго, а сучкинъ яще сильней. Жыли яны у радосьци, у вясельсци... Тольки и была у ихъ одна пляга—сучкинаго сына усе звали собачанё. И кажэ сучкинъ сынъ сваимъ таварышамъ: «пойдемъ, братки, у ёветъ, у такую старонку, гдэ мяне ня знаюць, хоць зваць мяне ня будуць такъ пагана». Надумаліся яны и стали збиратца ў дарогу—булавы сабе каваць. Панинъ сынъ скаваў булаву валавяную, кухарыхинъ медзяную, а сучкинъ сынъ за-

лезную. Куецъ ёнъ, куецъ—выйдзиць на дворъ и прабуе яе мацаты—подкинець надъ неба и падставиць калена. Першый разъ падкинуў, ударылася булава абъ калена—зламалася паналови. Зварыў ёнъ яе, накаваў залеза большъ—подкинуў ў верхъ, ударылася абъ калена—сагнулася. Ящэ накаваў залеза—якъ падкинуў ў верхъ, большъ часу ляцела, ударылася абъ калена, тольки нага ў землю увязла, а булава и ни кранулася.

Сабралися хлопцы и пашли ў ёветъ. Идуць яны, идуць и зайшли ў таки лесъ, ў цемражъ, што и выбрацца ня могуць. Прабиралися яны лесамъ, прабиралися—выйшли таки на паянку. Идуць на паянцы, ажъ бачуць—станць палаць, а навакола яго каменная сцена. Подыйшли надъ вороты—зачыняны. Стукали яны, стукали—не атчыняюць.

„Выбивай вароты!“ крыкнуў сучкинъ сынъ панинаму. Той стукнуў разы со тройчы булавой—тольки булава сагнулася, а вароты и ня кранулися.

Пачкай-жъ! я папрабую, кажэ кухарыхинъ сынъ. Стукаў—стукаў—вороты не паддаюцца. Зазлаваўся тутъ сучкинъ сынъ, якъ стукнуў своей залезной булавой—вороты и разлицелися.

Увыйшли хлопцы на дворъ—никого зъ людзей нима, а ўсяго многа—збожжа и быдла...

Ну што-жъ, кажэ сучкинъ сынъ, нима гаспадароў, значыцца гэта ўсё наша—будземъ мы гаспадарами тутъ.

Пашоў сучкинъ сынъ, зарэзаў вала, абелиў яго, завесиў кацёлъ и наварыў мяса. Стали яны ў трохъ есьци. Падъеўшы, паслали пасьцели и палягли снаць. На заўтрашній дзень умовилися, што адзинъ изъ ихъ будзе имъ есьци варыць, а другие пойдуць дзеля

гуляння на полевання. И застаўся на першый дзень варыць яду панинъ сынъ, а кухарыхинъ и сучкинъ пашли на полевання. Зарэзаў панинъ сынъ вала, абелиў яго, палажыў у кацёлъ и стаў варыць. Якъ зварылася мяса якъ трэба, тагды ёнъ лёгъ адпачываць, чакаючы таварышоў. Ажъ чуиць—нехто стуканць у дзверы.—Атчыни хату! крычыць.

Глянуў панинъ сынъ празъ вокна и обамлеў—такъ спужаўся. Стаиць страшыдла—Самъ-Скокыць, барада зъ локыць, а носъ съ сажэнь.

— „Атчыни дзверы!“ ўзноў крычыць. Нечога рабиць, атчыния панинъ сынъ дзверы.

— „Пирасадзи церазь парогъ!“ — Дражыць, а пирасаджывае.

— „Узсадзи мяне на лаву!“—Садзиць.

— „Давай пиць и есьци!“—Подаець.

Самъ-Скокыць паеў усе; паеў, збиў панинаго сына на горки яблыкъ, падкинуў падъ лаву, а самъ якъ скрозъ землю правалиўся. Усьцягнуўса панинъ сынъ на пасьцель, ляжыць—чуць дышыць. Прышли яго таварышы зъ палеванья—нема чаго есьци.

— „Што-жъ ты“, кажуць, „панская морда, ничего не наварыў?“

— Саўсимъ, кажэ, быў нездоровъ и цяперъ чуць дыхаю. Нечога рабиць—мусили яны сами сабе есьци гатаваць. Ящэ и яго накормили.

На заўтрашній дзень застаўся варыць есьци кухарыхинъ сынъ, а тые пашли на палевання. Тольки кухарыхинъ сынъ прыгатаваў яду, ажъ ужо стуканць Самъ-Скокыць, барада зъ локыць, а носъ съ сажэнь, и крычыць: атчыни дзверы, пирасадзи церазь парогъ, ўзсадзи на лаву“. Спужаўся и кухарыхинъ сынъ—атчыниў дзверы, пирасадзиў церазь парогъ,

ўзсадзіў на лаву гэтае страшыдла, а самъ стаіць і трасецца.

„Давай мне есьци!“ крычыць Самъ-Скокыць. Падаў яму і есьци. Зьёў ўсе“ Самъ-Скокыць, а кухарыхина сына збіў на горькі яблыкь і самъ знікь.

Прышли зь палеваньня таварышы—німа чаго есьци.

„Занедужаў“, кажэ імь кухарыхинь сынъ, «па-тому і есьци не наварыў!»

— Што гэта васъ хвароба апанавала, закрычаў сучкинъ сынъ, што мне приходзіцца вамъ есьци варыць?»

Нечога робиць—мусіў і на гэты разъ самъ гатаваць яду. На трэйці дзень прышла чарода сучки-наму сыну варыць есьци для сябе і для таварышоу. А яны пашлі на палеваньня, радуючыся, што і сучкиному сыну дастанецца на барышы отъ Самъ-Скокця. Яно і праўда: толькі згатаваў абедъ сучкинъ сынъ—зьявіўся Самъ-Скокыць, барада зь локыць, а носъ сь сажэнь, і крычыць; атчыні дзверы.

— Каго тамъ нялёгкая прынесла? «Дзверы ня замкнуты—самъ атчынішъ!» такъ отказывае яму сучкинъ сынъ. Мусіў Самъ-Скокыць атчыніць. Якъ увидзеў сучкинъ сынъ Самъ-Скокця, не ўцерпеў—разэмеяўся. „Сколькі, кажэ, я жыву на свеци, а такой уродзіны ня бачыў“. Разсердзіўся Самъ-Ско-кыць: „чаго, кажэ, сабачанё, зубы лупишъ? ўзсадзі вотъ мяне на лаву і давай есьци. У моімъ домі живець, моё дабро пьіць і ясьць, ды яще надо мной кнпккі строиць?“ Тутъ зазлаваўся і сучкинъ сынъ, што яго обызваў Самъ-Скокыць сабачанёмъ.

— Ахъ ты, кажэ, начвара! Здохнешъ ты ўпяродъ, пакуль я на цябе буду гатаваць. А вотъ я табе пакажу, якъ мяне сабачанёмъ называць. Вось я цябе

накармлю, што доўга будзешъ облизывацца! — Схапіў сучкинъ сынъ зъ ёценки булаву и давай бицца зъ Самъ-Скокцемъ: сучкинъ сынъ — булавой, а Самъ-Скоқыць — галавой, и такъ моцна адзінъ аднаго дубашаць, што ажъ сцены трасуцца. Видзиць Самъ-Скоқыць, што ня змогци яму сучкинаго сына — ухапіўся за булаву и праваліўся зъ ёю скрозь зямлі — толькі дзирка ў зямлі асталася, ды грохатъ нашоў на ўсімъ ёвечи. Хацеў ёледомъ за імъ кинуцца и сучкинъ сынъ, али думае сабе-трэба почакаць таварышоў, парадзицца зъ ими. Ажъ скоро ўходзюць ў хату, усмехаючыся, и таварышы. Марганули адзінъ другому, дыі кажуць: „а што, зварыў абедъ?“

„Зварыць то ня вялікая штука — и вы варыли, али хто яго еў? А вотъ я хоць булаву страціў, ды абеду не аддаў гэтаму чортаваму насеньню, што сюды прыходзило вамъ хваробы дадаваць. Вунъ поўны кацёлъ мяса ешчэ, дыі жывице тутъ адны, покуль я вернуся, а я пайду сваю булаву дабываць. Ци самъ галавой палажу, ци гэтую погань даканаю.

После абедна стаў сучкинъ сынъ съ таварышамі валоў рэзаць, бялицы ихъ и кроиць скуры на паски. Паски пасшывали въ адзінъ доўгий шлякъ; да шляку прывязали кошыкъ. И кажэ сучкинъ сынъ, жарнаючыся, своимъ таварышомъ.

„Пильнуйце тутъ на чародзе. Кали я буду вороцацца, дыкъ таргану тагды за шлякъ, вы и цягнуце. И стаў спускацца на той ёветъ. А вядома, што ёсь зямля падъ нами, и зямля надъ нами. Надъ нами Богъ съ святымі живець, а падъ нами — ўсякая нячыстая сила. На землю да нячысьцікоў и спусціўся сучкинъ сынъ. Ишоў ёнь, ишоў, ажъ падходзиць къ палацу. Уходзиць ў першый пакой и спатыкае

пекну паненку. Сядзиць йна, шыць и плачыць. Убачыла йна сучкинаго сына, засьмялася и кажыць: здароў, Собачанё!

— „А лиханько на вась! Який чортъ вамъ весьци заносиць, якъ каго завуць?“ кажэ ей сучкинъ сынъ.

„Не гневайся на мяне“, кажэ паненка, „бо безъ мяне табе своей булавы ня бачыць и атсёль галавы ня вынесьци. А якъ цябе дражняць, мне сказаў ня чортъ, а мой бацька—Самъ-Скопыць. Ёнъ чуць выхадзиўся посьле битвы съ табою. И дакляраваў задаць табе такую лазню, кабъ ты да новыхъ веникоў помниў. Али ты слухай мяне, дыкъ цэлы астанешя. А цяперъ иди да моихъ сясьцёръ и бацька.

Сучкинъ сынъ падзякаваў ёй и пашоў далей. Уходзиць ёнъ ў другий пакой, и спатыкае тамъ двухъ паненак, сядзяць и шыюць. Гэта были большыя дочки Самъ-Скокцевы. Ёнъ ихъ большъ любивъ, чымъ меньшую, а яе трымаў ў загони. Тольки ўвийшоў сучкинъ сынъ, ажъ заразь яны и закрычали: Здароў, Собачанё!

— „А кабъ вы выхварэли, чортава насеньня, што вы лаесцеса?“ кажэ ёнъ имъ за злосьци.

„Ты ня сярдуйся, Собачанятка“, кажуць яны яму, „дыкъ мы скажэмъ бацьку, што ты прышоў: ёнъ съ табой хутчэй разквітаецца“. Зъ гэтымъ и пашли да бацьки.

Трошки пачакаўшы выходзиць и Самъ-Скопыць, барада зъ локуць, а носъ съ сажэнь.

— „Здароў—здароў, Собачанё!“ Таки ты зьявиўся за булавой! Я тольки цябе и чакаў. Али ты тагды возьмешъ булаву, кали са мной ў лазню понарышся“, кажэ такъ Самъ-Скопыць.

„Добра“, кажэ сучкинъ сынъ, „мыцца я гатоў, тольки ты ўпяродъ булаву аддай“.

— „Возьмешъ и булаву, тольки не вядома, чы паможэ тутъ йна табе, А цяперъ, пакуль лазьню намъ прыгатуюць, пагосьци у мяне“. Сказаў такъ Самъ-Скоkyць и пашоў сказаць меньшой дачцэ, кабъ йна лазьню прыгатавала и паставила ў правомъ вуглу кадушку вады жывицы, а ў левомъ мяртвицы. Пашла малодшая дочка палиць лазьню. Выпала, али паставила ваду жывицу на лева, а мяртвицу на права. Прышла и сказала абъ гэтымъ сучкиному сыну.

— „Стане“, кажэ йна, „бацька зъ табою бицца ў лазьни и кали обяэсилне, дыкъ, кабъ набрацца силы будзе паласкацца ў кадушцы на права, думаючы, што тамъ вада жывица, а ты полощыся ў той кадушцы, што станць на лева, бо я тамъ паставила жывицу — дыкъ ты и зможэшъ бацьку“. Сказаўшы гэта, йна пашла да бацька, обяэсниць, што лазьня гатова. И пашоў Самъ-Скоkyць съ сучкинымъ сыномъ ў лазьню. Стала яны парыцца и отъ пары стали млецъ. Тагды и кинуўся Самъ-Скоkyць на сучкинаго сына и стаў зъ имъ бицца. Билися яны, билися,—обеэсилили. Кинуўся Самъ-Скоkyць ў кадушку на права, а сучкинъ сынъ на лева. Самъ-Скоkyць ослабеў ящэ большъ, а сучкинъ сынъ пасильнеў ўдвое. Бьюцца ўзноў. Стаў Самъ-Скоkyць слабець. „Дай“, кажэ, „збярэмъ силы, „сунемся ў халодную воду“. Акунуўся Самъ-Скоkyць—ящэ большъ ослабеў, а сучкинъ сынъ ящэ большъ пасильнеў, и бьюцца далей. Кинуўся Самъ-Скоkyць ў свою кадушку и ужэ не можэ вылезци зъ яе, и просиць ёнъ сучкинаго сына, кабъ ёнъ пяранёсь яго ў левую кадушку, бо познаў, што вада заменена, али сучкинъ сынъ яго не паслухаў.— „Здыхай тутъ, кажэ, мара чорная!“ — и затануў яго ў вадзе мяртвицы. Тамъ ёнъ и саэвяжыўся.

Потымъ сучкинъ сынъ выняў яго зъ вады мартвицы и закапаў подь печай, нациснуўшы каменьнемъ. А самъ ўзяўшы булаву, пашоў ў палаць.

— „Ну, дякую табе, мая любая, што ты намагла не змогчы гэтую нячыстую силу. За гэта, калі хочэшъ, возьму цябе замужъ и выведу на нашъ ёветъ“. Яна зъ милой ахвотой згадзилася. И стали яны сабирацца ў дарогу. Забирае зъ сабой сучкинъ сынъ и другихъ сясьцёръ.— „Будуць жонкама маймъ таварышомъ, а то якъ я адзинъ буду жанатый, то имъ будзе завидна“. Подыйшли яны да кошыка. Пасадзиў сучкинъ сынъ старшую сястру ў кошыкъ, таргануў за шлякъ, кошыкъ стаў подымацца. Спусьциўся ящэ разъ,—сучкинъ сынъ пасадзиў другую сястру. Таргануў—и яе падняли. Ящэ спусьцили кошыкъ—села малодшая сестра и яе ўсьцягнули. И большъ кошыка не спускаюць. Чакаў, чакаў сучкинъ сынъ — няма кошыка.

„Ну“, думае ёнъ сабе, „зрадзили мяне таварышы, прыдзецца пранадаць на гэтымъ ёвецц!“. Пачакаў ёнъ ящэ трохи—видзиць кошыка не спускаюць и пашоў, куды вочы глядзяць.

Ишоў ёнъ, ишоў—нигдзе чаловеччэй души ня видна. Маркотна яму зрабілося.. Ажъ заграмеў громъ, маланка заблещала и пашоў такой вяликий градъ, якъ яблыки. Подыйшоў сучкинъ сынъ падъ дзерава, кабъ адъ граду захавацца. Бачыць —падъ дзерэвомъ вяликае гнездо зъ птушэчкама голопушцама, кажыная велычынн зъ нашую гусинну. Пищаць яны, курчуцца адъ граду. Жаль стала ихъ сучкиному сыну и закрыў ёнъ ихъ сваёй сермяжкой. Перайшоў градъ, уцыхъ вецеръ. Ажъ чуць сучкинъ сынъ, нешта шуганць, якъ бы ўзноў вецеръ ўзнимаецца. А

гэта ляцела вялікая — правялікая птушка, — матка тых птушаняць, што сучкинъ сынъ закрыў адъ граду. Подляцела йна да гнязда глянула, што дзеці яе цэлы і закрыты сярмяжкой, стала дзяковаць сучки-наму сыну за гэта. — „Дзякуй“, кажэ, „табе, сучкинъ сынъ, што ты моіхъ дзяцей абараниў адъ граду; і табе за гэта атілачу, чымъ ты захочэшъ“.

— „Выбаў мяне на нашъ ёветъ“, кажэ ей сучкинъ сынъ, — „Добра“! кажэ йна яму. „Толькі ты прыгатуй мне яды і піцця на дарогу, бо такъ ня ўздолею цябе падняць, ты надто цяжэй“.

І стаў сучкинъ сынъ рабиць силкі, лавіць птушакъ і складываць іхъ ў кадушку. Наклаў поўнью кадушку. Выбраліся яны ў дарогу. Паставіў сучкинъ сынъ, якъ птушка яму сказала, на правае крыло кадушку зъ птушачымъ мясамъ, а на левае — кадушку зъ вадой, а самъ сеў пасярэдзіне. Сталі яны падымацца. Якъ паверне птушка голову на права — ёнъ кладзе ей ў ротъ кусокъ мяса, паверне галаву на лева дае коўшъ вады і такъ ўсё вышэй і вышэй падымаюцца.

Не стае у сучкинаго сына мяса. Паварачае птушка галаву на права, а ёнъ дае ей коўшъ вады. Птушка вады не бяре.

Бачыць сучкинъ сынъ, што птушка ажъ задыхалца і ужо толькі крыльямі машыць, а вышэй не падымаецца, а ужо і да нашаей зямлі не далёка. Што тутъ рабиць? Узяў ёнъ ножъ і — шась — кусокъ сцёгна сваяго адрэзаў і сунуў птушцы ў ротъ, збела яна, толькі збоса на яго паглядзела. Повярнула галаву на лева — запыла мяса вадой. Узноў повярнула галаву на права — адрэзаў ёнъ кусокъ другога сцёгна і падаў птушцы. Выпыла яна коўшъ вады і вяляцела на гэты ёветъ.

— „Ну, дабралися“, кажэ; „злази Сабачанё“!

— „Не могу злесьци—у мяне сцёгны адрэзаны“.

„А—а! Яжъ бо гляджу; што мяса нешта салодкае. Ну, пастой — жашъ“... Карханула птушка адзинъ разъ -- выплюнула кусокъ сцёгна; карханула другой разъ—выплюнула и другой.

„Прыкладывай, кажэ, да ногъ—прыжывуць“.

Прылажаў сучкинъ сынъ свае мяса да сцегнаў и, праўда, заразь жэ яны и прыжыли. Злезъ ёнъ зъ птушки, надзякаваў ёй, развитаўся зъ ёй и пашоў сваихъ здрадливыхъ таварышоў шукаць. А птушка пожыравала на гэтымъ сьведи и ўзноў поляцела ў свою старану.

Знайшоў сучкинъ сынъ сваихъ таварышоў, ажъ яны ужо пожанилися зъ старшыми сестрамі, а сучкинаго сына маладуху зрабили маладчанкой. Зазаваў сучкинъ сынъ, сханиў сваю булаву и парадкомъ от-месиў баки сваймъ таварышомъ. Хацеў навэць выкинуць ихъ на той сьветъ, али потымъ таки ўзмиловаўся, и стали яны ўси разамъ жыць.

Спісь рэчы.

---

1) Клімко.	1
2) Вайна воўка съ сабакаю.	10
3) Якъ дзяцель спагнаў сваю злосць.	14
4) Мужыкъ и пань.	18
5) Сучкинъ сынъ.	22
-

1964-к

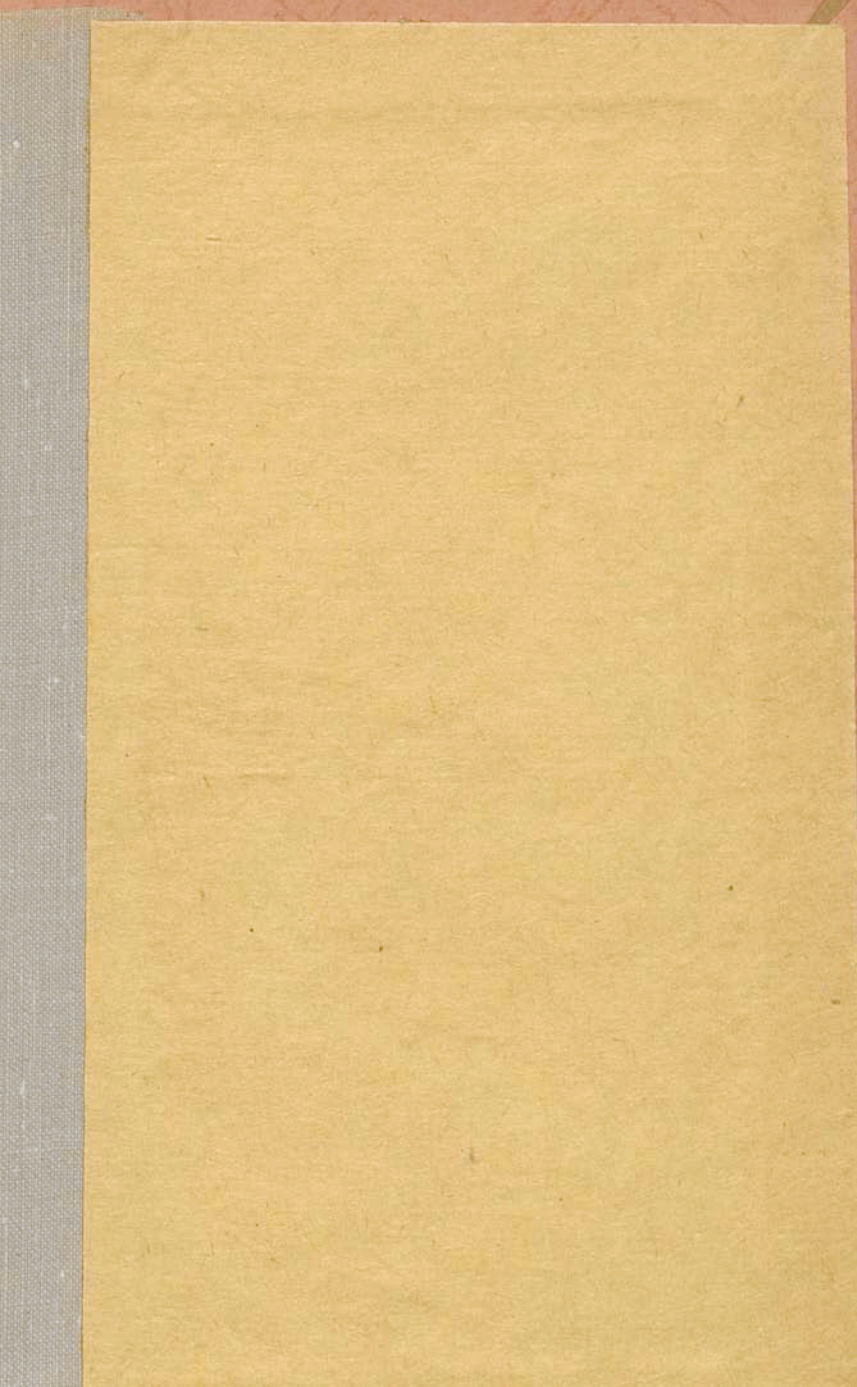
Цэна 6 к.

Бел. аддзел

1994

B00000000285646